

Vägar framåt

Kungsörsmodellen

Utformad och sammanställd av Sara Sjöblom på uppdrag av
Kungsörs kommun, inom ramen för projekt Vägar Framåt.

Kungsörsmodellen

Ett resultat av det delprojekt inom Vägar Framåt som genomförts i Kungsörs kommun under åren 2021-2022, i samarbete med Region Västmanland och ESF. Deltagare har varit elever mellan 15 och 29 år, med hög frånvaro och låg måluppfyllelse från grundskola, IM och vuxenutbildning.

Metod

Varje deltagare erbjuds regelbundet, individuellt samtalsstöd med kurator eller motsvarande.

Samtalen behöver inte handla om skolan, utan om livet och måendet i stort.

Genom ökad förståelse för sig själv och sin situation är tanken att bilden klarnar även kring varför det fungerar som det gör i skolan.

Varje deltagare har också en utsedd mentor eller motsvarande som ansvarig för lärandet.

Till denna förmedlas de delar ur samtalen som kan anses värdefulla för skolan att ta del av.

Detta för att kunna bemöta och hjälpa deltagaren framåt på bästa sätt.

Ingenting av samtalen förs vidare utan deltagarens uttalade samtycke.

Beskrivning

Metoden tar avstamp i de effekter vi ser hos en elev, som gör att vi befarar att hen kommer att få svårt att klara sin utbildning.

Samtalsformuläret är framför allt till för att hjälpa den pedagogiska personalen att hitta lösningar som hjälper eleven att fungera bättre i skolan. Berörd elev bör således inte delta vid arbetet med formuläret, utan det används av ansvarig för samtal respektive lärande för att skapa en gemensam bild att arbeta utifrån. Det är alltså ett redskap, inte en mall för dokumentation.

Det kan vara lite klurigt att komma igång, men viktigt att komma ihåg är att det inte handlar om en uppgift som ska lösas utifrån ett facit. Modellen är snarare ett verktyg att använda i det löpande arbetet. Ett sätt att bättre förstå vad elevens problematik kan botten i, istället för att vi provar oss fram bland anpassningar på måfå, eller slår knut på oss själva i onödan.

Samtalsformulär

Formuläret är tänkt som ett levande dokument som uppdateras i takt med elevens utveckling.

Elevens namn: _____

Ansvarig för samtal: _____

Ansvarig för lärande: _____

Grundproblem	
Hinder	
Effekter <i>Det vi ofta har lättast att lägga märke till. Därför kan det vara bra att börja här.</i>	
Lösningar	
Ansvar	

Samtalsformulär, forts.

Övrig information

Effekter Det vi lägger märke till i skolan, som får oss att reagera. Det kan till exempel vara saker som hög frånvaro, konfliktsökande, bristande koncentration eller måendet i största allmänhet.

Trots att effektrutan är placerad mitt på formuläret är det här vi ska börja. Dels för att den innefattar de tidigaste tecknen, men också för att effekterna brukar vara det som är lättast att sätta fingret på, vilket hjälper oss att komma igång.

*Grund-
problem*

Det vi genom samtal lär oss att effekterna i grunden beror på. Vi kan inte begära att undervisande lärare på egen hand ska hitta roten till det onda, utan här behövs i regel ett annat perspektiv för att få hela bilden. Vi kan även ta **Närvarotröskeln** till hjälp för att börja nysta i rätt ände, och därmed slippa göra saker i onödan.

Exempel på grundproblem kan vara inlärningsvärigheter, ljudkänslighet, stress, ångest, obefintlig målbild eller kanske negativa erfarenheter av skolan sedan tidigare.

Hinder

Svärigheter som byggs upp till följd av grundproblemet, och förr eller senare leder till synliga effekter. Det kan till exempel handla om problem att komma iväg på morgonen (till följd av ångest), ett flyktbeteende i vissa situationer (till följd av negativa erfarenheter) eller trytande energi (till följd av ljudkänslighet och/eller inlärningsvärigheter).

Eller så här: Nattligt dataspelning (*grundproblem*) bygger upp en extrem trötthet (*hinder*) som leder till att eleven somnar under lektionerna (*effekt*).

Lösningar

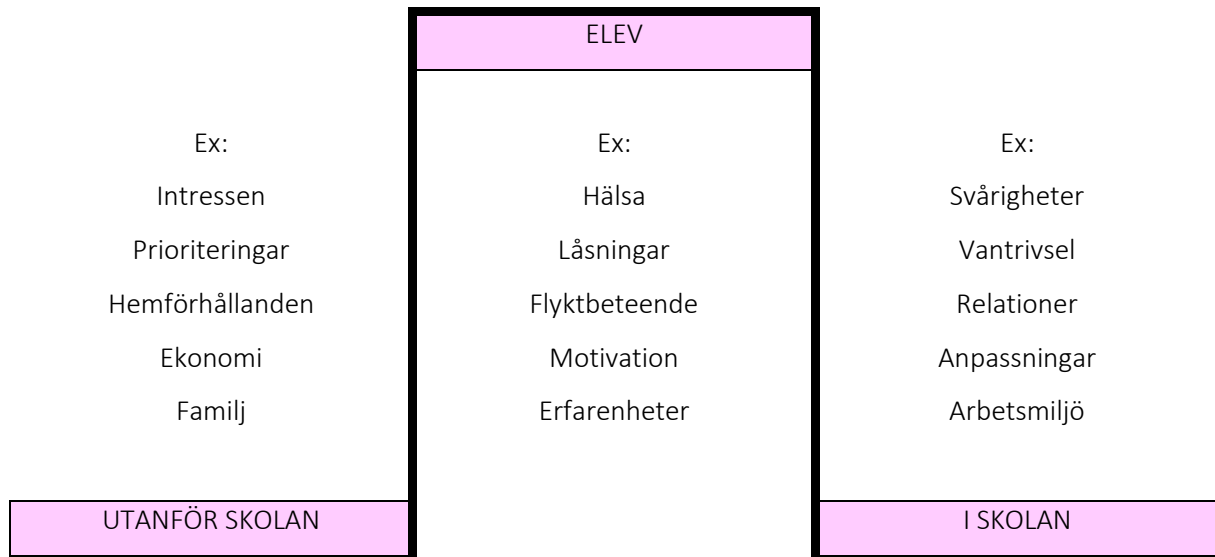
Ofta är vi ivriga att hitta lösningar så fort vi ser effekterna, vilket lätt leder till att våra anpassningar inte riktigt matchar de faktiska behoven. När vi istället tar oss tid att få lite bättre koll på grundproblem och hinder, har vi större chans att hitta lösningar som fungerar i längden. Vilka åtgärder och anpassningar som behövs skiljer sig från fall till fall, och kan också behöva testas och justeras vartefter. Det kan handla om allt från hörselkåpor till konflikthantering eller anpassat schema. Men att fokusera på att hålla en elev vaken under lektionen (som inte är någon konstig, spontan reaktion) istället för att komma tillrätta med orsaken till tröttheten kommer inte att lösa något på sikt.

Ansvar

Varje insats som provas skall ha en namngiven ansvarig, samt en angiven tid för uppföljning. Vem som ansvarar för vad beror på lösningarnas art. Huvudsaken är att någon utses, för att det ska vara möjligt att upprätthålla det systematiska arbetet.

Närvarotröskeln

- en hjälp att börja i rätt ände

För att utreda och komma tillrätta med *problematiserad frånvaro** krävs att vi tänker i flera steg. Istället för att agera direkt utifrån de synliga effekterna, behöver vi öka vår förståelse för de bakomliggande orsakerna.

Ett första steg kan vara att försöka ringa in ifall grundproblemet till största del ligger utanför skolan, i skolan eller i eleven själv. Därefter kan vi jämföra effekter med tänkbara orsaker, för att sedan kunna matcha åtgärder med faktiska behov.

* *Frånvaro som uppgår till en nivå som skapar problem för eleven att nå sina mål.*

Exempel 1

Grundproblem	Samuel har vissa svårigheter med inläarning, och att be om hjälp. Samtidigt är han bra på att hålla masken, vilket hittills gjort att han <i>verkat</i> hänga med bra.
Hinder	Det saknas förståelse för hans bakomliggande behov. Ju mer han halkar efter, desto större blir stressen. Stressen gör i sin tur att Samuel får svårt att koncentrera sig.
Effekter <i>Det vi ofta har lättast att lägga märke till. Därför kan det vara bra att börja här.</i>	Samuel visar tecken på att ha svårt att hantera sin vardag. (Passa tider, plugga till prov, få med sig rätt grejer etc.)
Lösningar	För att bryta den nedåtgående spiralen krävs först och främst att stressen minskar. Detta kan ske genom att analysera och bryta ner stressmomenten i mindre delar, och sedan sortera delarna efter en tydlig struktur som gör det möjligt att beta av en sak i taget.
Ansvar	Detta görs av elev tillsammans med ansvarig för samtalsstöd, i samråd med ansvarig för lärande.

Exempel 2

Grundproblem	Amanda har svårt att hantera sitt humör och sina impulser.
Hinder	Konflikterna beror till stor del på att Amanda känner sig missförstådd. Som ett undermedvetet försvar utvecklar hon ett beteende som stöter bort människor. Hon undviker alltså att hamna i situationer som är svåra för henne att hantera.
Effekter <i>Det vi ofta har lättast att lägga märke till. Därför kan det vara bra att börja här.</i>	Amanda hamnar ofta i konflikter. Frånvaron ökar och måluppfyllelsen sjunker.
Lösningar	För att slippa befinna sig i ständig försvarsposition behöver Amanda en pålitlig tillflykt. Det kan exempelvis vara en plats där hon kan samla tankarna ifred, eller en "allierad" vars främsta syfte är att bygga relation och tillit, men även fungera som tolk i lägen där Amanda riskerar att känna sig trängd.
Ansvar	Ansvar för detta bör ligga på den som har förutsättningar att inrätta eller anställa den trygghet som behövs.

Exempel 3

Grundproblem	Marcus är känslig för intryck, samtidigt som han har svårt att formulera när något känns jobbigt.
Hinder	Eftersom Marcus själv har svårt att ringa in och ge uttryck för sina behov har inga anpassningar kunnat ske. Bristen på anpassningar har lett till att hans "mentala system" blivit överbelastat.
Effekter <i>Det vi ofta har lättast att lägga märke till. Därför kan det vara bra att börja här.</i>	Marcus får, trots sin höga (fysiska) närvaro, inte mycket gjort. Han upplevs som alltmer frånvarande, i det närmaste apatisk.
Lösningar	Marcus behöver i första hand hjälp att reda ut vad som dränerar honom på energi, och därefter hitta strategier att hantera detta. Det kan visa sig behövas såväl mentala som fysiska och praktiska anpassningar och hjälpmedel.
Ansvar	I första skedet bör ansvaret ligga på samtalsstödet, som i förlängningen leder till anpassningar i samverkan med ansvarig för lärandet.

Exempel 4

Grundproblem	Denise saknar studiemotivation, mycket på grund av negativa erfarenheter från grundskolan.
Hinder	Det enda som på senare tid motiverat henne att plugga har varit studiebidraget. Efter att det dragits in har motivationen helt försvunnit och frånvaron skenar.
Effekter <i>Det vi ofta har lättast att lägga märke till. Därför kan det vara bra att börja här.</i>	Denise går ofta hem innan skoldagen är slut, de dagar hon över huvud taget kommer till skolan.
Lösningar	Denise behöver först och främst få en ny, positiv bild av skolan. Detta kan ske genom att låta henne lyckas istället för att misslyckas, om än med aldrig så små saker. Dessutom behöver hon hitta saker (vid sidan av studiebidraget) som kan motivera. En målbild att sträva mot, med tydliga syften med det hon förväntas göra, och på vilket sätt det för henne närmare målet.
Ansvar	Uppgifter att lyckas med bör ligga på ansvarig för lärande, medan den långsiktiga målbilden skapas tillsammans med ansvarig för samtal. Att sedan sätta upp tydliga delmål görs med fördel gemensamt.

Utvärdering

Elevens namn: _____

Ansvarig för samtal: _____

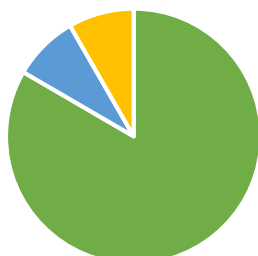
Ansvarig för lärande: _____ Andra berörda: _____

Hur har det gått?	
Vad är vi extra nöjda med?	
Vad kunde ha gått bättre?	
Vad hade behövts för det?	
Det här överraskade oss: (Positivt/Negativt)	
Det här tar vi med oss:	

Resultat

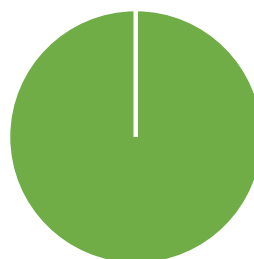
Här redovisas hur medverkande pedagogisk personal upplever effekterna av projektet. (12 personer)

Min förståelse för målgruppen i stort har ökat.

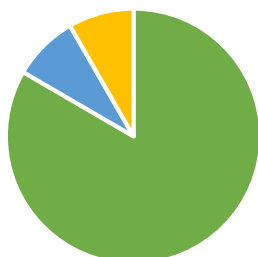
■ JA ■ NEJ ■ TVEKSAMT

Min förståelse för mina egna deltagande elever har ökat.

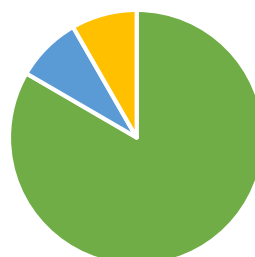
■ JA ■ NEJ ■ TVEKSAMT

Mitt sätt att arbeta med målgruppen i stort har utvecklats.

■ JA ■ NEJ ■ TVEKSAMT

Mitt sätt att arbeta med mina egna deltagande elever har utvecklats.

■ JA ■ NEJ ■ TVEKSAMT

"Tänker mer på att flytta fokus från ämne och lärande till en fungerande vardag och ett bättre mående som krävs för att kunna lära och prestera."

"Viktigt att det finns en person som kan hålla i samtalen med eleverna på ett professionellt sätt."

"Bästa mötet på hela veckan!
Vi har elever vi aldrig skulle kommit någon vart med utan det här."

"En professionell länk mellan eleverna och lärarna är det som för mig haft störst betydelse för eleverna och min utveckling inom området."

"Har fått utvecklade kunskaper och insikter och kan applicera detta även på elever utanför målgruppen. Många anpassningar som görs är fördelaktiga för alla elever."

Summering

Deltagarna i vårt projekt har som bekant representerat olika åldrar och skolformer, vilket gör att personalen använt sig av Kungsörsmodellen på olika sätt. Exempelvis har man på IM sett en poäng med att initiera ett samtalsformulär för varje elev, oavsett behov, som en del i det systematiska arbetet med att främja hälsa och närvaro. Även om vissa formulär förblir i stort sett tomma, bidrar de till en enhetlig kartläggning och underlättar uppföljning.

På vuxenutbildningen har man istället plockat fram formuläret vid behov, som ett verktyg för att öka sin förståelse för, samt hitta möjliga vägar framåt för vissa specifika elever.

Två saker har dock samtliga medarbetare varit överens om. Det handlar om viktiga faktorer som gjort att Kungsörsmodellen faktiskt fungerat, och hjälpt personalen att i sin tur hjälpa sina elever på bästa möjliga sätt.

Den ena är vikten av att det funnits en person som arbetat särskilt med samtal, och som haft huvudansvaret för den systematiska uppföljningen. Under vårt projekt har det varit en samtalsterapeut, med ett annat utgångsperspektiv än skolans, vilket upplevts som mycket positivt.

Den andra är just våra täta uppföljningar, där ansvarig för samtal varje vecka haft ett kortare, gemensamt möte med samtliga ansvariga för lärande. Under mötena har vi kunnat bolla funderingar, utbyta erfarenheter och testa lösningar kring samtliga elever, samt vid behov plockat fram formulären i de fall de behövts. Något som varit värdefullt i arbetet med såväl lärande som mående, men även som forum för personalen att få viss stöttning och handledning.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att idén med Kungsörsmodellen bygger på att eleverna erbjuds regelbundet samtalsstöd, och att var och en har en mentor eller motsvarande. Utöver det kan vi med facit i hand se att de viktigaste framgångsfaktorerna för att modellen ska fungera är att det tillsätts någon med särskilt ansvar för samtalsstödet, samt att personalen ges utrymme för regelbunden, systematisk uppföljning.